

ORATIONES

IOSEPHI RICCI BRIXIANI

Clerici Regularis Congregationis

Somaschæ

I N C L Y T I S

BRIXIANI SENATVS

PATRICIIS D.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M DC XLV.

Apud Paulum Balleonium.

Cælestis Larua

SIVE DE B. HIERONYMO ÆMILIANO

Congregationis Somaſchæ Inſtitutore.

ORATIO DVODECIMA.

 Vltorum querelas moleſtam hodiernæ orationis importunitatem tacito murmure fugillantium mihi audire videor, Auditores, quod his Dionyſijs feriis, quibus ad omnem voluptatem licentiæ laxatis habenis, thy aſis, duntaxat, choreis, & cantibus mortales addicti laruati tota vrbe vlulant Orgia; his tetricis rebus audiendis, vos ſubitò frontem contrahere, ora que obducere ſeueriori nota parumper ſeductos à voluptate compellam. Quid importunis vocibus, (muſſitant forte iſti) noſtris gaudijs obſtrepis, garrule Adoleſcens? quid Bacchanalium hilaria dierum, ſeuera oratione incommodè admodum interpellas? Nemo ſaltanti togam inducit, nemo floralia veſtit. An vides vt fora, theatra, compita, viæ lautilianis clamoribus, fidium cantibus ſerueant vniuerſæ? vt omnes Vrbis regiones feſtiuiffimas laruas ebulliant? bacchentur quaquauerſum perſonati greges? diſſer, ſi ſapis,

pis, in alios opportuniores dies iſtam tuam iactationem eloquentiæ; æquiores præbebit aures accita concio, ſi tantisper, dum iſtæ infantiæ deſideant, meliori conſilio, tardaueris. Sed tantillum, amabo, hæ tacitæ ponant obloquentium querimoniæ. Benè habet, Auditores, nihil moror geniales dies, non interpello ſolatia, nec veſtris voluptatibus intercedo. Cæleſtem perſonam vobis in medium ſpectandam adduco: affero religioſam Laruam, quandoquidem inferuendum eſt tempori; non quæ infanis vlulatibus tota vrbe cerita diſcurrit; aut Lymphata mimicis geſtibus, ſcurrilibus nugis ad puerorum terriculamenta furit: ſed quæ humanæ poſthabito authoramento militia, caſſide, umbone, lorica, & lato clauo valere iuſſis, deſpecta nobilitatis, & illuſtrium natalium prærogatiua, peronata, lacernoſa, erraticæ in noſocomijs non erubescit agere veſpillonem, incedere inter puerorum choros ſacros cantus edentium ipſa Phonaſco. Quin etiam ſpectacula tragici dramatis exhibebit; ne quid ad veſtram voluptatem his feſtiniſ temporibus deſit. En vt veſtris deſiderijs indulgeo, vt veſtra ſolatia continuem. Adeſte igitur animis, Auditores, fauete linguis, dum in beatiffimo Parente noſtro Hieronymo Æmiliano piè perſonato egregiæ virtutis, cæleſtis pietatis, diuini amoris miranda ſpectacula in ſcenam vobis intuen-
 pro-

produco. Sed me tot illustria Patris facinora, vel nouitate inaudita, vel magnitudine maxima, vel raritate ipsa miranda in vnus orationis angustijs audentem includere Timantis tabulæ pñsum circino gigantis portentosum pedem metientem putate: vt enim ille ex vnus magnitudine pedis, & symmetria gigantei corporis proceræ molis voluit intuentem comectare vastitatem; sic ex ijs paucis, quæ hac breui oratione præstringam, cupio vos intelligere, quæ narratione complecti, exornatione profequi, & graphicè exprimere non potero, ea esse omnium oratione, & commendatione maiora.

Benè arbitror Cælestem Laruam, ac religiosè personatum Hieronymum appellauit, Auditores, cum ex amplissimi ordinis dite patricio, repente mendicus, ex copiarum, arciumque duce, ciurata militia, religiosè togatus, ex pugnacissimo bellatore, ac cerrimoque vindice iniuriarum patientissimus contumeliæ, ex præferuido, contumacique ingenio lenior moderatione ipsa prodierit. Quid tantam exarmavit audaciam, dissimilemque sui in alios mores transcripsit? illud ipsum cæleste fulmen, quod Saulum auitæ desertoribus legis, vincula, cædes, ac vltima minitantem humi reuolutum prostrauit: Hieronymo etiam altius adactum, catheræ scilicet, compedes, pendentia collo marmora, iam iam hæsurus iugulo gladius illius præ-

præduræ mentis indomitum mollijt adaman-tem. Auexit illum iuuenilis feruor in arma ea luctuosissima belli procella, qua toto Christiano orbe in Venetos conspirante, penè obruta Respublica trepidauit. Caput ænea casside in cono nutantibus iubis, pectus ferreo thorace, appenso lateri gladio prodit armatus: minaci fulgurat vultu, toruo certamina spirat obtutu, toto ore militaris feritas micat. Erumpentibus in Carnos ex Alpibus Iulij Germanorum copijs se se firmius arce, cui præsidebat Patrum iussu, munimentum obiecit: primique in illum barbarorum impetus turbo, ac Germanici belli procella sæuior effunditur. Iam tormentis murorum decussa lorica, perpetuoque missilium pulsu, arx munimento nudata: nihil Hieronymum terret: pluribus locis cuniculorum in arcto eluctantium flammaram violentia, mœnia à stirpe reuulsa: impavidum, sufficientemque periculo nihil ducis animum mouent: debilitati vulneribus, multati membris militum plurimi, minor in dies numerus propugnantium: nullam idcirco spem deditiois barbaris facit.

*Saxorum validis, vt libet, ictibus,
Tormentisque potes tundere mœnia,
Miles, nam latitans flamma cuniculis
Accenso rapidè sulphure subruet*

Disfr-

Disruptis lapidum nexibus arcium

Fundamenta: Ducis non tamen icies

Iactu missilium robora pectoris:

Non tortis animum sulphureis pilis

Terrebis: trifidi non via fulminis,

Non unda pelagi flatibus inciti

Turbabunt: rabies non fera tigridis

Hyrcana, libycus non fremitu leo:

Hostilis furias negligit impetus.

Auditis quàm bellè Hieronymus strentum ducem, ac fortissimum egerit bellatorem? nunc omnium mortalium miserrimum, exarmatum, interiori tantum amiculo horridulum in scenam prodeuntem videte. Irrumpit tandem multitudo superate Germanus, acriori impressione repetita per moenium ruinas in arcem: ut promiscuè in omnes militaris impotentia grassatur; ita vnius ducis infensori virtuti in illum crudelius rabies hostilis efferbuit. Sed parcite, milites quaeso, ferro vincere ducem, incessere probris, profcindere contumelijs, nõ nisi ab ultima barbarie in suprema copiarum capita legimus defenitum. Etiam in hoste bellicæ veneratio virtutis iratos victorum animos afficit.

Sed nihil proficiunt apud barbaros preces. Abreptus protinus immani catenarum, saxique collo appensi grauatus pondere profundi pedore carceris, ac tenebrarum horrore damnatur. Quales fera fiteri olim suis terrere rugitibus

tibus

tibus sylvas, nunc damnata teatro, arena claustra, intentata venabula, cauearumque fremitum paueat; talis Hieronymus aliorum quondam terror, se mox in aliquo ferali pegmate scissis ceruicibus, aut fracto gutture tragici dramatis se absoluturum catastrophæ pertimescit. Quid hic expectatis, Auditores? ut in productum stricta securi lege licitor agat? vel admota quaestione diris cruciatibus lancinetur? non sic ab vluva palustris, Minturnensique cæno riuallis fauitiæ deuotus ad consulares fasces se se Marius explicuit; nec ita femina ex altius subacto solo in calamum virentem exurgunt; ut Hieronymus ex illius teterrimi squalore carceris ad meliorem fortunam, & frugem latiore prouentum laturus emerit. Quippe illum in unum solum arcuante saxo, veluti adducto neruo, maiori nisu in sidera precum tela contorserat; quibus Numinis iras acerbiora fulmina molientis exciperet, infensumque cælum potentius, ac auersos Superos expugnaret. Immo clauis effuse cedere lachrymæ, aut feruida suspiria conflarunt, quibus custodiæ vectibus referatis, solutisque nexibus vinculorum, ex illa horribili nocte feliciorem in scena personam acturus erumperet. Ita sanè, exiit è Tulliano illo, ferratos Virgine pandente postes: accurrerat enim cum prætorianis suis Superum Imperatrix è cælo accita vocalibus lachrymis suo Heroi la-
tura

tura suppetias. Vincula fracta dissiliunt, vbi orbis Liberatoris Mater affulget: per armatas hostium stationes, eadem duce, visus cœlestis fulgore luminis vigilum hebetante, se se in tutum barbarorum elusa sæuitia proripuit. Nimirum.

*Sic sol hesperijs occidit vndis
Noto sed subito tramite currum
Conuertit solitos rursus ad ortus:
Nudatur proprijs frondibus arbor;
Vrunt cum rigidæ frigora brumæ,
Astringuntque dies arua ninales,
Et sylvas glacie: sed decus aruis,
Et syluis redeunt rursus honores.
Antiquos cupiunt quæque recursus:
Et grato reditu singula gaudent.*

Penè minantes ipsius supra ceruicem radiasse gladios horruistis, Auditores, mox ad imperatoria paludamenta, triumphalesque trabeas, velut à funere, & rogo relato, cœlo vindice plaudetis. Nam si tyroni parum feliciter prima militiæ rudimenta cesserunt; si bellicas artes tum primum fortiter auspicantem fortuna destituit; in alio digniori pugna, bellicque genere, vbiq; victori lætissimis vocibus, acclamabitur triumphanti: Ad huius siquidem diuini belli disciplinas Hieronymum cœlestis Pallas

eru-

erudijt; non quæ Vulcaniæ ictu securis è falsi Numinis scisso capite repente armata profiluit; sed quæ æternam sapientiam fecunda Summi Parentis genitam mente mortalitati parturit. Quos enim ex Virginis illis alloquijs hausit diuinos spiritus cœlestis afflatus, qui conceptam iam pectore diuini amoris flammam in immensa ventilarent incendia charitatis? qui stimuli ad magnos pietatis conatus, quæ faces admotæ ex Virgineo illo, & officioso contactu? Præteritæ pœnitet vitæ, horret scelerum labes, meliora, sanctiora animo voluit; alias sibi ineundas purioris vitæ rationes, aliud nouæ militiæ tyrocinium instituendum putat; & quod in hostes bellum pro patriæ salute susceperat; minatur pro sua acerbissimum dæmoni, & vitijs omnibus illaturum authoratus æternum Christi miles. Quocirca non segnior in posterum diuinis in castris bellator pugnat, quam Martis acie certauerat ductor; immo ex præfecto, priuatoque duce paludatus Imperator in infernos hostes alios vehementius accendit ad pugnam; quam quondam cessantes humani triumphu iutarat ad lauream. Sed priusquam in hostem inferas signa, Hieronyme, suspende liberatrici Virgini germanicæ feritatis exuuias; nec tam votiua spolia sæuitiæ, quam tenaces vitiorum nexus Mariani delubri fige parieti. Sic est actum, Auditores, noxiæ criminum, & sarcinarum

Z

rum

rum pondere expeditus vadit audacter in arma, spectante cælo, mirantibus beatarum Mentium turmis; non ferrea pectus lorica, sed triplici ære circa præcordia armatus, & memorabili planè tantæ militiæ rudimento, pannosus, obsoletiore lacerna, pingui, vulgarique amiculo. Prætorianas squalentium fame, nuditate, inopia puerorum cohortes, pauperum classes, & inopum copias adornat in tenebrarum principem; non ignarus illum nihil æquè pertimescere, quàm huiusmodi stipatum milite Ducem: sed verius in sidera, quæ non nisi hoc militum genere cognouerat expugnari. Ditia aperit æraria, ex suo locuplete amamentario profert omnes bellicos apparatus, aulæ, stragula, perizomata, omnem pretiosam suppellectilem distrahit; vt ex ijs stipendia, vestes suo pauperi militi soluat. Et ne quid optimi Imperatoris muneri desit; erigit pietatis propugnacula, excitat religionis arces; virtutum castra metatur, Xenodochia, Nosocomia condit, sodalitia probitatis, & conclauia egentium puerorum instituit: vt imposita inimicis cervicibus iuga frænent nouis rebus studentium audaciam. Tota vrbe vexillo crucis præeunte, procedunt mendicæ puerorum legiones; cogente ordines Imperatore Hieronymo, bini longa serie euntes cæleste bellicum in vitia, in scelera canunt. Sed quemadmodum in Æthiæis caminis nequeunt incendia semper

in-

inclusa, nec Vefæui cauernis, aut Lypareis fornacibus contineri; quin aliquando ex illis carceribus, quâ dato aditu impetu facto, se se exerant, & in apertum erumpant; sic illi diuini amoris æstus, quibus Hieronymi pectus vsque ad cineres æstuabat, non poterant amplius in vnius angustis ciuitatis finibus coerceri; quin in continentem egressi mediterræa quoque suo cælesti incendio corripèrent. Itaque maiora animo complexus expeditionem parat in finitimas ciuitates. Quacumque illum rapiunt cælestis charitatis ardores; se se vtrò illi adglomerant nobilium manipuli: agmen crescit eundo; nouæ, ac nouæ subinde cohortes ad Emilianâ signa concurrunt: longum ponè trahit patriciorum commilitium; quorum, ijs in rebus, quibus ipse præsidere non posset, strenuæ operæ vicariam fidem sufficiat. Ac veluti nocturna flamma, quæ facem ducens multa cum luce, & fulgore decurrit; vbique monumenta pietatis, religiosæ mentis exempla, ac probitatis vestigia relinquit. Nam inopum perfugia, egentium puerorum domicilia, in quibus orbata parentibus soboles aleretur; in pluribus Italiæ vrbibus, auctore Hieronymo, condita sunt. Sed nunquam gloriosiori pugna cum hoste confligit; aut acerbiori bello dæmonem persequutus est; quam cum illum in suo ipsius regno debellaturus inuasit. Nihil veritus est oli-

Z 2 das

das luxuriantis Veneris aedes, prostantium mulierum foedissimos fornices ingredi, ut illas Phrynes, ac Taides prostituti pudoris, ac vulgati corporis meretriculas ab illo probro, cæno, ac fordibus euocaret. Extudit quam plurimas ex inferni faucibus Abigei: plures Pelagiae vitae sanctitate doctore Hieronymo, claruerunt. Primus in Italia laudabili instituto extinxit publicæ Veneris faces: primus posuit pœnitentium pellicum tecta: quid plura? primus tepentem iam, ac sopitam profus, immò frigescentem omnem pietatis flammam accendit ignibus illis, quos sine fabuloso Promethei furto à sempiterno hauserat sole. Verum non adeò dæmonem totis belli viribus vrget; quin aliquando sit illi etiam cum perditorum furore bellandum. Etenim nescio quis audax de Lentuli ludo Myrmillo cum illo collato pede congregitur. Proca-cibus contumelijs abundè lacerato se illi barbam depilaturum minatur. Discite nonam, non de lanistarum schola petitam, sed de cælo acceptam conficiendi aduersarij rationem: vltro illi mentum exhibet vellicandum. Subitò illa gladiatoria feritas stupuit, impudensque sicarij obmutuit audacia, ac celeri se inde fuga victa temeritas Thrafonis abripuit.

*Verbis ira minacibus
Angetur, velut addito*

Ignis

*Ignis fomite: mitibus
Subsidit furor: aeneo
Mens pacata potentius
Thorace iētibus obstitit.
Muti nil aciem magis
Obtundit chalybum, sue
Ira, qui patiens fuit.*

Imperatorium obeuntem munus, dacentemque ordines Hieronymum mirati estis, Auditores, nunc in scena plebeium eundem, & humilem profero vespillonem. Post funestissimos bellorum turbines, quibus tota Italia concussa supremum timuit fatum: aliæ duæ omni Marte foediores clades nihil reliqui miseris fecere mortalibus: quod belli flamma non hausit, hæ duæ cruentissimæ rapuere lanienæ. Eruperat in mortalium scelera, è specubus inferorum dirissima lues: corruptoque totius Italiae tractu, vitiatoque cælo, per omnes ciuium ordines virus latè serpebat. Nati inter stupentium, nimio dolore; parentum amplexus: patres inter charissimorum pignorum suspiria, & gemitus cadebant exanimis: omnes vrbes regiones senum, ac inuenum promiscua funera ciuibus viduabant: viæ, compita cadaverum aggeribus sepiebantur: insolito horrore squalebat ciuitas viuuerfa. En nouus Tobias, quos ob multitudinem à publicis Nosocomijs exclusos, vicis

expositos violentia extinxerat luis, strenuè sublato in humeros efferebat. Fatifcebant sub cadauerum pondere Hieronymo vires: sudabat nobilis sub horrentium sarcinarum veftatione vespillo. Quid agis, Hieronyme, igitur te vilem exercere libitinam, Sandapilarij occupare pensa non pudet? nihil ne te familiae splendor, nihil tuæ iactura dignitatis, nihil damna nepotum, nihil affinium indignatio, nihil domesticorum querelæ à tam humili incæpto deterrent? Te sibilis, fannis, clamoribus veluti desipientem ciues excipient; te insanum inclamabunt vniuersi. Sed hoc est peculiare in Christi castris merentium insigne, hæc prima nota, & tessera probitatis, vt Diui proceres cum primum pietatis vestibulum ingrediuntur, insani maligna rerum æstimatione putentur. Sed sanè quot effert cadauera, tot sibi præferet cælum ineunti fercula triumphalia; immo alijs super alia iniectis cadaueribus, sibi felicius gradus struet in cælum, quàm montium aggeribus commentitia gigantum audacia sidera tentauerat expugnare. Ite nunc, vt libet, Affines, & dementem vocate, illudite, ciues, irridete fanniones: quem nunc ludibrio habetis, mox inter Indigetum ordines hæc vilia opera centuriabunt; ac immortalitate, cæloque donatus suos damnabit supplices votis. Præclarum sanè opus pietatis tot fluentia tabo extulisse cadauera,

tot

tot vaga ossa tumulis ingessisse; sed nutantia fame, & vix suo vestigio hærentia inopum corpora, ne abirent in cineres, immaturoque fato raperentur, suarum profusione opum sulciuisse, longè clarissimum. Non minorem mortaliū numerum annonæ caritas abstulit, quam diritas pestis. Miserabilis vbique fame pereuntium facies, egenorum corpora macie confecta, illuue horrida, fœda cute sordentia, oculis introrsum actis, dentibus exercitis, iacebant passim prostrata in vijs, prætereuntium opem vel solo aspectu poscentia. Quid Hieronymum in tam calamitoso miserorum articulo fecisse putatis, Auditores? Horrea primum roseriffima; ingentem deinde pecuniarum modum, quas domi congestas, quas in nominibus habebat prorsus omnes alendis egenis, & vestiendis effudit: adeo, vt etiam Zonam solidi bullis argenti phrigo opere phaleratam roganti pauperi, cum nulla alia pecunia suppeteret, erogauerit. Credo eo cingulo vinctum è cælo traxisse Numen, verius quàm ridendo illo aureæ cathenæ commento Deos, Deasque omnes è sideribus detrahentis.

Sic tuto petimus sidera cursu:

Et magno facimus grata Tonanti;

Scandit de superis nullus in axes;

Nec quisquam meruit diues olympum;

Z 4 Ni

*Ni qui precipiti largior imbre
 Profundit tenui munera turbae;
 Aurum nec tenebris damnat avarus;
 Nec clausa pretijs incubat arca.
 Felix, qui manibus condidit auri,
 Argentiq; inopum pondera cælo.
 Mutat sideribus munera pauper.
 Ac cæli referat limina pauper.*

Egregiè sanè se exhibuit Vespillonem; nunc à sandapila solitarium, in aspero secessu vitam pauperrimè tolerantem in scenam reduco. Etenim ne dum tantopere de aliorum salute laborat, negligeret suam; aduolat in inuios asperimæ rupis horrores; in inaccessas specus latebras, inhospita dicam tesqua, vbi humanarum rerum nullæ animum curæ sollicitent; sed tacitos ire dies sinat; quò expeditiori volatu mens libera se rebus diuinis insinuet; & superum consuetudine perfruatur. Ibi inedia macerat senile corpus; in subiecto stramento, sæpissimè super durissima caute sub dio, cum omnia circum gelu rigerent, multa nix cadente, decumbit: scilicet, vt quæ fulmina in Æthnæis cæminis venereo igne lasciuu Cyclopes temperant Tonanti; in illis algidis saxorum latebris, vel irato extorqueret, vel casto rigore frigefacta retunderet. Non miror, Hieronyme, si illa arida rupes tuis mollita precibus tibi sitienti fluxerit aquis;

cum

cum tuarum largos sæpe rores imbiberit lachrymarum.

Id ætatis erat Hieronymus, vt ei iam senescenti esset omnino à laboribus quiescendum: sed audite, quæso, cadenti ætati datam quietem. Ingeminat verbera, sæuit in seipsum flagris dirissimè, si quando aliàs; fracta cutis sanguine rorat: ostiatim per pagos, & vicos, lineis manticis ex humeris hinc indè pendentibus, mucida panis frustra mendicat; quibus domesticos aleret pauperum greges. At hoc minus fortasse laboriosum: inter abiectissimas verò operas, cum ardentissimi soles æstiuusque vapor omnia intolerabilis coquit; aristas falce illum messuisse, quis crederet? & cum se se diurno labore fregisset, suas ad salebras iterum, notaque diuerticula arrepebat; vt ibi emaciatum laboribus corpus asperiori castigatione tenuaret. Sed cessa iam, Hieronyme, cessa, quiesce tantisper, ne te alimentorum familia vrgeat cura; exigua Ceres in tuo sinu veluti in præpingui, ac vberi solo multas crescet in messes; violatoque naturæ ordine, vites vuis verno tempore, te precante, gemmascent: omnia in expedito tuis iussibus erunt.

Tui te igitur misereat aliquando. En tibi referatis postibus cæli æterna penetralia panduntur: en gloriosa de triplici triumphato hoste trophæa tuis vernis in domicilijs cælestibus ostent-

ostentantur; en fulgida sedes, sella curules, aureum solium in superis te sessurum expectat: en adorea, laurea tibi triumphaturo Imperatori frontem ornatura contexitur. Quid te frustra amplius excrucias? Sed, ut aiebat ille suadenti, ut iam senex a laboribus requiesceret, non oportere iam metæ vicinum cursum remittere, sed magis intendere; pleniori gradu, velociori cursu, ardentiori voluntate cælestem festinabat ad metam. Sed curre, matura, a duola, ad parata tuis laboribus, tuis victorijs,

& pietati præmia capienda: & nos quoque, qui in tua adolescimus fide,

& litteris imbuimur clientela,

manipularesque tuos, qui

te sequuntur ante-

signanum,

vbique,

& semper tuis

precibus

tueare.

**

AD

AD CLEMENTEM OCTAVVM

Pontificem Maximum

ORATIO DECIMATERTIA.

Aceret ò vtinam Deus, vt regio sublimis in solio Clemes Octavius me de suis laudibus perorantem audiret; sicuti nunc exanimis illius alloqui cineres, magna que animæ inferias dare mea oratione compellor. Sed quo meis inanibus votis obliquus abripior? Vel illa Pontificia maiestas suis honoribus, ac suprema gloria contenta meas tam alto minoris fastigio laudes, vel prorsus respueret, vel fastidiret; vel augustissimi terrarum Principis aspectus fulgore perterritus in ipso vestibulo orationis hærerem. Satius est igitur longè a nobis inter diuos agentem laudare; quando nec orantem potest terrere maiestas; nec fastidiosa oblatas laudes recusare præsentia. Vellem tamen, si ad mortalium conuentus è super-nis euocati domicilijs possunt Indigeres deuolare; mihi inclytus dicenti spiritus Clementis adesset; quo nostra laudantium vocis obsequia, quæ sibi viuenti a nobis exhiberi ipsius moderatio prohibuit; a nostris aspectibus fugiens qualiacunq; sentiret. Mortis itaque leges au-

dax